

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

havovwo.nl

Opgave 4 2002: een bewogen jaar in de Nederlandse politiek

tabel 2

Zetelverdeling Tweede Kamer

Partijen	1998	2002	2003	Aantal stemmers 2003	%
CDA	29	43	44	2.758.649	28,6
SGP	3	2	2	150.260	1,6
GPV	2				
RPF	3				
ChristenUnie		4	3	204.324	2,1
LPF		26	8	549.000	5,7
Leefbaar NL		2		38.856	0,4
VVD	38	24	28	1.720.183	17,9
D66	14	7	6	391.329	4,1
PvdA	45	23	42	2.626.926	27,3
GroenLinks	11	10	8	493.358	5,1
SP	5	9	9	608.324	6,3
	150	150	150	9.629.388	100,0

De verkiezingen van 1998, 2002 en 2003 leidden tot de volgende kabinetten:

1998-2002: Kabinet-Kok II (PvdA-VVD-D66)
2002-2003: Kabinet-Balkenende I (CDA-LPF-VVD)
2003- : Kabinet-Balkenende II (CDA-VVD-D66)

naar: NRC Handelsblad van 23 januari 2003

tekst 8

Generaal pardon voor asielzoekers?

DEN HAAG - Minister Nawijn (Vreemdelingenzaken) heeft in het kabinet geen poot aan de grond gekregen met zijn plan asielzoekers die al jarenlang in
5 onzekerheid verkeren, uitzicht op een permanent verblijf in Nederland te bieden. Tweede-Kamerleden, zowel oppositie- als coalitiefracties, zijn woedend dat de LPF-bewindsman opnieuw 'valse verwachtingen'
10 bij de groep asielzoekers heeft gewekt. "In zo'n ernstige kwestie als deze, waarin het om kwetsbare mensen gaat, moet een minister heel erg oppassen met de verwachtingen die hij wekt", kritiseerde

15 CDA-kamerlid Vroonhoven de handelwijze van Nawijn. "Dit is voor deze groep asielzoekers weezinwekkend", zei PvdA'er De Vries. (...) Op verzoek van GroenLinks zal Nawijn zich de komende week in een
20 spoeddebat moeten verantwoorden.

In een langdurig kabinetsberaad kreeg de minister gisteren geen enkel gehoor bij zijn collega's voor de regeling die hij voor een groep van 2300 'schrijnende gevallen' onder
25 de asielzoekers voorstelde. Hij wilde voor deze groep 'ruimhartig' gebruikmaken van zijn (...) bevoegdheid, die hij heeft om in

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

havovwo.nl

individuele gevallen van de officiële regels af te wijken.

- 30 De asielzoekers die hij op het oog had, zijn vreemdelingen die langer dan vijf jaar wachten op uitsluitel over hun asielaanvraag, die niet zijn veroordeeld en in een officieel opvangcentrum of -huis
35 zitten. De andere ministers hielden Nawijn voor dat de bevoegdheid van een bewindsman is bedoeld voor uitzonderingsgevallen, niet voor een stelselmatige praktijk waarin honderden
40 asielzoekers zijn betrokken. (...)

bron: Trouw van 15 februari 2003

Het kabinetsberaad was nodig omdat Nawijn, na een eerdere belofte aan Vluchtelingenwerk, deze week had gezegd een 'humanitaire oplossing' voor deze groep
45 asielzoekers na te streven. (...)

De Vries vraagt zich af hoe premier Balkenende nog vertrouwen kan hebben in een bewindsman die 'zijn ministerschap niet serieus uitoefent'. (...)

- 50 Vos: "Ze hebben geen enkele boodschap aan de ongelooflijk schrijnende toestand waarin deze mensen verkeren."

foto 1

tekst 9

Schrijnend geval in de Kamer

Voor het debat over een pardon voor asielzoekers werd minister Nawijn in de hal van de Tweede Kamer zelf geconfronteerd met een zogenoemd schrijnend geval.

- 5 Tientallen kinderen van basisschool De Okkernoot uit Zetten boden hem een groot kartonnen hart met honderden handtekeningen aan omdat hun schoolgenootje Ali (9) en zijn broertje Loay
10 (4) dreigen te worden uitgezet. De twee zijn in Nederland geboren, hun ouders vluchtten tien jaargeleden uit Libanon naar Nederland. Ruim een week geleden werd hun tweede

bron: NRC Handelsblad van 19 februari 2003

- asielaanvraag definitief afgewezen. Ze
15 moeten terug. Juist op de dag dat de school hoorde van de voor de familie noodlottig verlopen asielprocedure, kwam Nawijn in het nieuws met zijn voorstel om duizenden asielzoekers een pardon te geven. "Dat gaf
20 ons ontzettende goede hoop." (...) Een woordvoerder van Vluchtelingenwerk laat weten dat op basis van de huidige regels en het debat niet duidelijk is of de familie in aanmerking komt voor een eventueel
25 pardon.

Over VluchtelingenWerk Nederland

VluchtelingenWerk Nederland is de onafhankelijke organisatie die opkomt voor vluchtelingen en asielzoekers in Nederland, vanaf het moment van binnenkomst tot en met de integratie in de Nederlandse samenleving.

Zo'n tienduizend vrijwilligers van VluchtelingenWerk zetten zich dagelijks in voor vluchtelingen en asielzoekers die in Nederland een veilige toekomst hopen te vinden. De ondersteuning die zij bieden varieert van persoonlijke steun in de asielpcedure tot praktische begeleiding bij het opbouwen van een eigen bestaan in de Nederlandse samenleving. In negentig procent van alle gemeenten in Nederland is een lokale stichting van VluchtelingenWerk

actief. Deze 'VluchtelingenWerkgroepen' variëren van kleine stichtingen met slechts een enkele vrijwilliger, tot grote organisaties met meer dan dertig betaalde medewerkers en een veelvoud aan vrijwilligers.

De vrijwilligers staan er gelukkig niet alleen voor. Betaalde medewerkers van plaatselijke stichtingen én van de landelijke werkorganisatie ondersteunen hen, onder meer door voortdurende scholing, telefonische en schriftelijke adviezen en voorlichtingsactiviteiten.

Samen zijn wij VluchtelingenWerk Nederland.

bron: Informatie is ontleend aan de website van Vereniging VluchtelingenWerk Nederland

Nog nooit was de Tweede Kamer zo onervaren

Precies de helft van de 150 parlementariërs heeft hooguit één jaar op het Binnenhof doorgebracht

De gemiddelde parlementaire ervaring daalt pijlsnel, constateert politicoloog Joop van den Berg. De Tweede Kamer waarvan vandaag de precieze samenstelling bekend wordt gemaakt, is zelfs de meest onervaren ooit.

Door Arnoud Veilbrief

DEN HAAG, 27 jan. Wie kent het Tweede-Kamerlid Duymaer van Twist nog? Het antirevolutionair Kamerlid was in meer dan één opzicht een opmerkelijk figuur, vertelt de politicoloog en oud-senator Joop van den Berg. Hij was het langstzittende Kamerlid ooit, van 1891 tot 1946, "al geloof ik niet dat hij in al die jaren zo veel bijzonders heeft gepresteerd", vertelt Van den Berg. "Wel heeft hij het 'Leve de Koningin!' na het voorlezen van de troonrede ingevoerd." (...) de Tweede Kamer, waarvan vandaag de exacte samenstelling door de Kiesraad bekend wordt gemaakt, kent 55 nieuwelingen. Precies de helft van de 150 parlementariërs heeft één jaar ervaring of minder. Daarmee is de nieuwe Tweede Kamer de meest onervaren Kamer ooit. (...) Van den Berg vindt dat een probleem, zeker met het oog op het alom geuite verlangen naar meer dualisme tussen kabinet en parlement en het streven meer politiek tegenspel te bieden aan de machtige ambtenarij. Door hun grotere ervaring

hadden Kamerleden vroeger meer gezag dan tegenwoordig. "Je bouwde vroeger als Kamerlid langzaam aan een carrière, dat gaf gewicht en gezag. Veel Kamerleden beheersten het politieke vak dan ook beter dan de minister; en konden het hem bijzonder lastig maken. Dat is nu absoluut niet meer zo. De ministers en staatssecretarissen zijn vaak ervarener dan de Kamerleden. (...) En dan hebben ze ook nog eens een heel team van ambtenaren dat hen terzijde staat. Dat geeft een enorme voorsprong, die bijna niet meer in te lopen is. Ministers krijgen het daardoor zelden echt lastig (...)." Van den Bergs zorgen worden in de Tweede Kamer zelf niet door iedereen gedeeld. Oud-Kamervoorzitter Jeltje van Nieuwenhoven (PvdA) bijvoorbeeld, zelf goed voor bijna 22 parlementaire dienstjaren, is een heel andere mening toegedaan. "Ik vind dat er nu een goede mix is van ervaren en nieuwe Kamerleden", zegt zij (...). Een politicus die het grote publiek op heldere wijze politieke

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

havovwo.nl

---

keuzes kan voorleggen, is volgens haar net
50 zo'n parel voor de democratie, als een
parlementariër met veel staatsrechtelijke
kennis. (...)
Haar opvolger, huidig Kamervoorzitter
Frans Weisglas (VVD), kan zich meer bij
55 Van den Bergs zorgen voorstellen. "Laat ik
zeggen dat, wanneer ik de kandidatenlijsten
van de partijen had mogen bepalen, (...) ik
vijfenzeventig nieuwe leden binnen een jaar
wat te veel van het goede had gevonden."
60 Over de kieslijsten van de partijen gaat
Weisglas niet, over de werkwijze van de
Tweede Kamer des te meer. Om het hoofd te
kunnen bieden aan de dreigende teloorgang
van de kennis van het politiek bedrijf,
65 'moeten' de nieuwelingen bij hem, de

griffier en enkele ambtenaren op cursus.
(...) "Mijn klasje is overigens niet het enige
hoor. Wim van de Camp (CDA) heeft ook
veel tijd besteed aan het opleiden van de
70 vele nieuwe CDA-fractieleden na de
verkiezingen van vorig jaar. Maar hij
besteedt aandacht aan andere zaken, zoals
voor welke journalisten ze op hun hoede
moeten zijn, haha."
75 Van de Camp bevestigt dit, en hij schaamt
zich er niet voor. "Een politicus heeft de
pers nodig, maar de pers denkt zelf ook mee.
Als politicus moet je wel beseffen dat het
belang van de pers niet het jouwe hoeft te
80 zijn." (...)

bron: NRC Handelsblad van 27 januari 2003

Opgave 4 2002: een bewogen jaar in de Nederlandse politiek

De uitslag van de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 2002 gaf een ware politieke aardverschuiving te zien. De regeringspartijen PvdA, VVD en D66 leden forse nederlagen. De zeer ruime overwinning van de nieuwe partij LPF (hun leider Fortuyn was een week tevoren vermoord) en de winst van het CDA veranderden de samenstelling van de Tweede Kamer danig. Het nieuwe kabinet van CDA-LPF-VVD was geen lang leven beschoren. Reeds na enkele maanden viel het kabinet als gevolg van interne conflicten tussen twee LPF-ministers. Ook de verhouding met de Tweede Kamer was tamelijk conflictueus, met name LPF-minister Nawijn lag herhaaldelijk onder vuur. De Kamer werd al snel ontbonden en de vroegtijdige, voor januari 2003 uitgeschreven verkiezingen, veranderden de politieke verhoudingen opnieuw grondig. Op grond van deze verkiezingsuitslag telde de nieuw aangetreden Kamer maar liefst 55 nieuwelingen.

Bestudeer eerst tabel 2 uit het bronnenboekje.

Tabel 2 toont het verloop van de zetelverdeling van de verschillende partijen na drie Tweede-Kamerverkiezingen. Een meerpartijensysteem is een kenmerkend gevolg van ons kiesstelsel. De drie in de tabel gepresenteerde zetelverdelingen leidden tot drie verschillende coalitiekabinetten. Coalitievorming tussen partijen is een kenmerkend gevolg van ons kiesstelsel.

- 2p 30 Leg aan de hand van gegevens van tabel 2 uit, dat ons kiesstelsel een kiesstelsel is van evenredige vertegenwoordiging.
- 3p 31 Leg uit waarom in een parlementaire democratie met een districtensysteem zoals in het Verenigd Koninkrijk meestal *geen* coalitievorming nodig is. Betrek in je antwoord de werking van het districtensysteem.

De verkiezingsuitslag van januari 2003 liet een herstel van de traditionele politieke verhoudingen zien. Nederland zou zich weer kenmerken door een bestaan van drie grote politieke stromingen: het driestromenland.

- 6p 32 Welke drie stromingen zijn kenmerkend voor de Nederlandse politieke verhoudingen? Geef van elke stroming twee voorbeelden van een politieke partij uit tabel 2.

Lees tekst 8 uit het bronnenboekje voor de vragen 33 en 34.

Het parlement heeft twee taken. Eén daarvan is de controlerende taak. Tweede Kamer en Eerste Kamer hebben elk een aantal rechten om deze taak uit te voeren.

- 1p 33 Met een beroep op welk recht kan de Tweede Kamer een spoeddebat met de regering eisen?
- A budgetrecht
  - B recht van enquête
  - C recht van interpellatie
  - D vragenrecht

Heel gevoelig ligt volgens enkele Kamerleden de aanpak van het probleem van reeds lang in Nederland verblijvende asielzoekers met het oog op de reacties in de samenleving.

- 1p 34 Tot welke fase van de politieke besluitvorming volgens het *systeemmodel* zijn de reacties van Vluchtelingenwerk en de betreffende groep asielzoekers te rekenen?

Bekijk foto 1 en lees tekst 9.

Jongeren onder de 18 jaar hebben nog geen stemrecht, maar kunnen wel aan politiek doen zoals blijkt uit foto 1 en tekst 9.

In de Grondwet staan enkele klassieke grondrechten die de wettelijke basis vormen voor politieke participatie.

- 2p 35 Welke twee grondrechten geven het recht om te demonstreren?

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

Voor de kinderen van de basisschool De Okkernoot betekent deze demonstratie mogelijk het zetten van hun eerste stappen in de politiek. Geldt voor hen het gezegde “Jong geleerd, oud gedaan?” In elk geval is een aantal redenen te noemen waarom het wenselijk is dat mensen deelnemen aan de politiek.

- 2p **36** Geef twee redenen waarom het wenselijk is dat burgers politiek actief zijn.

In de teksten 8 en 9 speelt de organisatie VluchtelingenWerk Nederland (VWN) een rol. Tekst 10 geeft wat meer informatie over deze organisatie.

VWN is een belangenorganisatie, die politieke invloed probeert uit te oefenen.

- 4p **37** Welke twee (andere) kenmerken van een belangenorganisatie herken je in tekst 10? Licht elk kenmerk toe.

VWN oefent druk uit op het vluchtelingenbeleid van de Nederlandse regering. Zij kan dit beleid soms met succes beïnvloeden door gebruik te maken van een aantal machtsbronnen.

- 2p **38** Welke twee machtsbronnen van VluchtelingenWerk Nederland herken je in de teksten 8 tot en met 10?

Lees tekst 11 voor de vragen 39 tot en met 41.

Politicooloog Van den Berg maakt zich zorgen over het grote aantal nieuwelingen in de Tweede Kamer, die het vak van parlementariër nog niet voldoende in de vingers zouden hebben. Een Tweede Kamer die veel nieuwelingen telt, kan wellicht minder goed tegenspel bieden aan het kabinet. De leden van het kabinet worden ondersteund door ambtenaren. Ambtenaren hebben specialistische kennis en ervaring.

- 4p **39** Welke twee hoofdtaken hebben ambtenaren?

Leg voor beide hoofdtaken uit, hoe specialistische kennis en ervaring van de ambtenaren een minister kunnen helpen tegenover het parlement. Ga in je uitleg uit van de wetgevende en controlerende taak van het parlement.

De voorzitter van de Tweede Kamer Weisglas wijst er op dat hij geen invloed kan uitoefenen op de samenstelling van de kandidatenlijsten van de politieke partijen.

- 1p **40** Op welke functie van een politieke partij heeft zijn opmerking betrekking?

De media spelen een belangrijke rol in het proces van politieke besluitvorming. Zij zijn dus ook belangrijk voor nieuwe Tweede-Kamerleden. Niet voor niets besteedt Tweede-Kamerlid Van de Camp in zijn ‘cursus’ voor nieuwe CDA-kamerleden aandacht aan de media. Hij stelt dan: “Als politicus moet je wel beseffen dat het belang van de pers niet het jouwe hoeft te zijn.” (regels 78-80)

- 4p **41** Met welke (kritische) rol van journalisten kunnen Kamerleden worden geconfronteerd? Geef in je antwoord twee functies van massamedia. Licht elke functie toe.